

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1940 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till lagutskott.

Genom en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition, nr 171, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till 1) lag om skyldighet att avverka ved till avsalu samt 2) lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis.

Propositionen har, såvitt angår sistnämnda lagförslag, hänvisats till bevillningsutskottet samt i övrigt hänskjutits till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet.

I sammanhang med propositionen, i vad den hänvisats till lagutskott, har utskottet till behandling förehaft fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 163 av herr *Sköldén m. fl.*, nr 169 av herr *Mannerskantz m. fl.* och nr 170 av herr *Tamm m. fl.* samt i andra kammaren nr 223 av herr *Liedberg m. fl.* och nr 250 av herrar *Staxäng* och *Thorell*, motionerna I: 169 och II: 250, vilka hänvisats till bevillningsutskottet, såvitt angår det under 2) här ovan anmärkta lagförslaget, och i övrigt till lagutskott, allenast i den mån hänvisning skett till lagutskott.

I motionen I: 163 har hemställts, *att* inom ramen för behov av statliga reservlager av ved, ägare av statligt prisgaranterad ved berättigas vid anfordran erhålla veden inlöst av staten, *att* därvid skall betalas det garanti-priset överskridande pris, som en skälig prissättning i öppen marknad kan motivera, *att* vissa i motionen berörda principiella betänkligheter mot ingrepp i skogsägarens rätt i möjligaste mån beaktas *samt att* i mån som kan anses nödvändigt, att kronan tvångsvis tager i anspråk enskild tillhörig skog, därmed förfares såsom av statens vednämnd under »alternativ 2» föreslagits.

Motionerna I: 169 och II: 250, vilka äro likalydande, utmynna i en hemställan, att riksdagen måtte avslå propositionen.

I motionerna I: 170 och II: 223, vilka äro likalydande, har yrkats, *att* 1 § i den föreslagna lagen måtte få följande ändrade lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 9 saml. 2 avd. Nr 13.

Det åligger ägare av skogsmark, som enligt lag eller Kungl. Maj:ts förordnande står under domänstyrelsens, stiftsnämnds eller skogsvårdsstyrelsens uppsikt eller kontroll, eller — — — anges.

samt att vad motionärerna i övrigt anfört måtte vid propositionens behandling beaktas.

I sistnämnda motioner ha berörts frågorna om åläggande för myndigheterna att, innan ytterligare åtgärder enligt lagen tillgripes, ställa erforderlig arbetskraft till förfogande, om upprättande av försörjningsplan och om införskaffande av en såvitt möjligt fullständig kännedom om tillgängliga förråd samt om effektivare samordnande inom industrikommissionens ram av samtliga problem, som sammanhånga med bränsle- och kraftförsörjningen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för propositionen och motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till desamma.

Den totala årliga bränsleförbrukningen i Sverige beräknas enligt uppgift i propositionen motsvara, därest övriga bränslen omräknas till ekvivalent mängd stenkol, nära 13 miljoner ton stenkol. Av den nämnda myckenheten utgöra de importerade bränslena nära 70 procent. Till jämförelse må nämnas, att vid tiden för förra världskrigets början årsförbrukningen beräknades till cirka 10 miljoner ton, varav endast omkring 50 procent utgjordes av importerat bränsle. Det ökade beroendet av utlandet i fråga om bränsleförsörjningen torde till en mycket betydande del få tillskrivas, att man i så stor utsträckning övergått till centraluppvärmning av bostadsfastigheterna. Sålunda beräknas för närvarande cirka 2,1 miljoner ton koks åtgå för hushållsändamål, medan motsvarande förbrukning år 1913 uppgivits till knappt 0,1 miljoner ton. Därest den förstnämnda myckenheten skulle helt ersättas med vedbränsle, skulle härför erfordras en myckenhet ved, uppgående till icke mindre än omkring 14 miljoner kubikmeter löst mått. Vad denna siffra betyder ur produktionssynpunkt torde bäst framgå vid en jämförelse med den årskvantitet ved, som normalt avverkas i landet. Den normala avverkningen av kastved uppgår sammanlagt till omkring 17,5 miljoner kubikmeter, varav endast 7,5 miljoner kubikmeter avverkas för avsalu. Skulle landets behov av hushållskoks helt ersättas med vedbränsle, skulle detta med andra ord förutsätta nästan en tredubbling av den för avsalu avverkade mängden kastved. Av de sålunda anförda siffrorna torde framgå angelägenheten av att i nuvarande läge med betydande importsvårigheter åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma en ökning av vedproduktionen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 6 september 1939 har för handhavande, under *statens industrikommission*, av frågor rörande landets försörjning

med vedbränsle och träkol inrättats en särskild nämnd, *statens vednämnd*, med därunder lydande lokala organ, *vedkontor*, ett för varje län. Vednämnden har i sin verksamhet att följa de anvisningar, som av Kungl. Maj:t eller industrikommissionen meddelas. Instruktion för vednämnden och vedkontoren har utfärdats den 6 september 1939 (Sv. förf.-saml. nr 646). Den har sedermera ändrats genom en kungörelse den 30 december 1939 (Sv. förf.-saml. nr 957). Enligt instruktionen åligger det nämnden bl. a. att själv eller genom vedkontoren i största möjliga utsträckning verka för frivilliga leveranser av vedbränsle och träkol från producenter och sammanslutningar av producenter direkt till förbrukare samt att, i den mån sådana leveranser ej bliva tillräckliga, i anslutning till uppgjord allmän försörjningsplan vidtaga åtgärder för anskaffning och fördelning av nödiga mängder av ifrågasvarande bränsle, allt med beaktande av att rikets skogstillgångar utnyttjas på ett ändamålsenligt och med skäliga krav på en god skogsskötsel för enligt sätt. För fullgörande av vad sålunda åligger nämnden äger denna uppdraga åt skoglig producentsammanslutning eller annan organisation att i lämplig utsträckning omhändervisa anskaffningen och försäljningen till förbrukare och återförsäljare av vedbränsle och träkol inom visst område eller från vissa skogsägare.

Vissa åtgärder hava redan av statsmakterna vidtagits i syfte att under rådande krisläge främja vedproduktionen i riket. Sålunda har, sedan vid urtima riksdagen 1939 (riksdagens skrivelse nr 76) anvisats ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till reglering av vedproduktionen, Kungl. Maj:t medgivit statens vednämnd att bevilja till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ansluten skogsägareförening lån för förskottering av avverkningens kostnad för ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av dess medlemmar eller andra skogsägare eller innehavare av avverkningens rättigheter. Vidare äga vedkontoren att under av Kungl. Maj:t bestämda tidsperioder och i den omfattning, som vednämnden, enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer, meddela garanti åt skogsägare att ved, som av honom för avsalu producerats eller framdeles produceras och som ej finner köpare, skall av staten inlösas till visst fastställt pris (garantipris). Garanti må beviljas jämväl åt skogsägareförening för sådan ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av föreningsmedlem eller annan skogsägare.

En ingående redogörelse för de bestämmelser, som i förevarande hänseende utfärdats, har lämnats å sid. 5—8 i propositionen.

I en den 27 januari 1940 dagtecknad skrivelse har *statens vednämnd* hos Kungl. Maj:t hemställt om vidtagandet av ytterligare åtgärder i syfte att säkerställa vedanskaffningen för bränslesäsongen 1940—1941.

Beträffande behovet av ytterligare statliga åtgärder till säkerställande av vedanskaffningen har vednämnden i huvudsak anfört följande:

Enligt kungl. kungörelsen (nr 843) och kungl. brevet (nr 844) den 8 december 1939 hava vissa direkta stödåtgärder av statsmakterna beslutats för att kunna uppnå den eftersträfvade ökningen i vedbränsleproduktionen. Innan dessa stödåtgärder blivit av statsmakterna satta i kraft, hade en för vedavverkningen mycket lämplig del av avverkningssäsongen redan hunnit förflyta. Enligt inkomna rapporter hava särskilt de mindre skogsägarna under hela hösten ställt sig tvekande och avvaktande inför de utlovade åtgärderna, varvid framför allt ovissheten om de priser, som skulle bli fastställda för den statliga garantien, verkat återhållande. Oaktat de relativt goda garantipriser, som blivit fastställda, och de höjningar i marknadspriserna på ved, som efter krisens inträde varit ofrånkomliga och varigenom vedpriserna redan nu äro cirka 50 procent högre än i augusti 1939, torde någon större inverkan på vedproduktionens omfattning i anledning av nämnda prishöjning icke kunna allmänt avläsas. Inom stora delar av landet får detta givetvis till icke ringa del tillskrivas den brist på arbetskraft, som blivit en följd av inkallelserna till militärtjänstgöring, och detta gäller alla skogsägargrupper. Dessa inkallelser förorsaka dock med all sannolikhet särskilt avbräck i produktionen inom de mindre skogsbruken denna vinter, och då vedförsörjningen till icke oväsentlig del beror på i vad mån de mindre skogsbrukens andel kan framskaffas, är denna försörjning i samma mån känslig för rubbningar i tillgången på arbetskraft på bonde-skogarna.

Till de nu anförda omständigheterna, som verkat hämmande på vedavverkningarna hittills, kommer, att i åtminstone vissa områden skogsägarna med hänsyn till de starkt stegrade priserna på timmer och massaved gå in för att avverka så stora kvantiteter av nämnda virkessortiment, att vedavverkningarna knappast motsvara normal omfattning.

Inför den starkt ökade anskaffning, som nämnden anser sig böra förordna, har givetvis i första hand övervägts att genom en utvidgad statlig garanti på frivillighetens väg söka nå de resultat, som eftersträfvats. De svårigheter, icke minst ur pris- och arbetskraftssynpunkt, som därvid anmäla sig, har gjort det alltmera klart för nämnden, att garantilinjen enbart icke kan med tillförsikt följas vid den hårdare påfrestning på skogsägarnas vilja och förmåga att delta i anskaffningsarbetet, som blir en följd av att väsentligt större kvantiteter behöva anskaffas än som tidigare beräknats. Nämnden finner sålunda ofrånkomligt, att vedanskaffning därjämte måste ske i annan ordning.

I fråga om arten av de åtgärder, som nu borde ifrågakomma för säkerställande av den erforderliga vedanskaffningen, har statens vednämnd i sin förenämnda skrivelse anfört bl. a. följande:

Det är alldeles uppenbart, att ur ren skogsvårdssynpunkt möjligheter för skogsägarna att företaga omfattande huggningar av brännved böra på allt sätt tillvaratagas. Inom ramen för statsgarantien kunna sådana huggningar nu i allmänhet utföras med ekonomiskt skäligt resultat. I alla de fall, där av olika anledningar sådana huggningar icke komma till stånd, bör möjlighet beredas *staten* att vidtaga åtgärder för att vedavverkning ändock skall åstadkommas i erforderlig omfattning. Den av nämnden tills vidare förutsatta anskaffningen av ett beredskapslager om 9 miljoner kubikmeter kommer att av nämnden fördelas på länen med hänsynstagande till dessas be-

räknade normala och extraordinära förbrukning, skogliga läge i förhållande till större konsumtionsorter med mera. Inom länen fördelas de fastställda kvantiteterna på de skilda skogsägargrupperna efter deras på lämpligt sätt beräknade andel i den totala vedanskaffningen. De skilda skogsägarnas andel i vedanskaffningen bestämmes med ledning av den beräknade genomsnittliga anskaffning per hektar skogsmark inom vederbörande grupp, som erfordras för att skogsägargruppens andel skall kunna fullgöras. Nämnden har anmodat vedkontoren att ingiva förslag till fördelning på skogsägargrupper av de för länet fastställda kvantiteterna. I fråga om enskilda skogar under skogsvårdslagen torde kvantiteterna ved för avsalu för de olika skogsägarna böra fastställas av vederbörande vedkontor efter samråd med skogsvårdsstyrelsen. I sådana fall, då de fastställda kvantiteterna icke utsynats och icke frivilligt anmälas till garanti, förutsättes att tvångsutsyning verkställas av skogsvårdsstyrelsen, och att i samband därmed erforderlig jämkning i den fastställda kvantiteten kan vidtagas. Skyldighet att deltaga i vedanskaffningen enligt sådana grunder bör åläggas envar ägare av skogsfastighet, där skogstillgången med hänsyn till fastighetens och därmed sambrukad fastighets behöfv behöfv icke lägger hinder i vägen för en avverkning av ved till avsalu och där utsyningen kan ske enligt en god skogsvårds fordringar.

Denna allmänna produktionsskyldighet har nämnden tänkt sig kunna fullgöras i första hand genom åtaganden av skogsägarna enligt de villkor, som kunna bli uppställda för en utvidgad statsgaranti. Garantianmälan av fastställda kvantiteter kunna påräknas i första hand från domänstyrelsen beträffande skogar under dess förvaltning men även från övriga allmänna skogar under ordnad förvaltning. Likaså torde de egentliga skogsbolagen och i stor utsträckning även enskilda skogsägare komma att anmäla å dem belöpnade kvantiteter till statsgaranti. Det bör nämligen stå klart för alla, som direkt måste bidraga till att säkerställa bränsleförsörjningen, att det för skogsägarnas egen ekonomi är fördelaktigast, att de själva ombesörja vedens avverkning och transport, och att varje statsingripande utöver bestämmandet av den kvantitet ved, som i varje fall skall framskaffas, endast betyder sämre resultat för de enskilda skogsägarna. Ett system för vedanskaffningen bör bygga på denna princip, och skogsägaren bör efter eget val beredas tillfälle att avgöra, på vad sätt han önskar fullgöra sin skyldighet att tillhandahålla ved. Därvid synas följande alternativ böra uppställas.

1. Skogsägaren förbinder sig enligt garantianmälan att anskaffa fastställd kvantitet ved, i förekommande fall med avdrag av den kvantitet, som garantianmäls av innehavare av avverkningsrätt å fastigheten.

2. I den mån den fastställda kvantiteten ved icke garantianmäles, skall skogsägaren vara skyldig att upplåta avverkningsrätt till erforderlig skog å rot. Avverkningsrätten utbjudes genom vedkontoret på auktion eller infordrande av anbud. Anbuden skola avse viss kvantitet och det rotvärde per kubikmeter avverkad ved, som skall utgå till skogsägaren. Avverkningsrättsinnehavaren har att i fråga om den fastställda kvantiteten eller del därav övertaga skogsägarens produktionsskyldighet mot rätt att efter avverkning få försälja veden eller få den inlöst till garantipris. Vid försäljning eller inlösen skall ersättning för rotvärdet utgå till skogsägaren.

3. Skulle den fastställda kvantiteten icke komma till avverkning enligt alternativ 1 eller 2 återstår att låta avverka veden i statens egen regi. Nämnden vill redan nu uttala, att denna sista utväg icke anses böra tillgripas,

förrän arbetskraftsbehovet i möjligaste mån tillgodosetts i fråga om de åtaganden, som gjorts enligt alternativ 1 och 2.

Vid ett förfogande över skog för vedavverkning vill nämnden jämväl förorda, att ersättning till skogsägaren av Kungl. Maj:t bestämmas till visst belopp per kubikmeter avverkad ved i anslutning till fastställda garantipriser. Enligt nämndens förmenande borde rotvärdesersättningen sättas relativt låg, då ett förfogande alltid kommer att medföra sådana administrativa kostnader för vedanskaffningen utöver avverkningskostnaderna, att det kan uppstå svårigheter att få självkostnaderna täckta vid vedens avyttring. Ersättningen bör dock, även om skogsägaren icke utnyttjat sina möjligheter till bättre ekonomiskt resultat genom frivilligt åtagande under statsgaranti, icke oskäligt nedpressas.

Vednämnden har ytterligare utvecklat sin syn på ifrågavarande spörsmål på sätt framgår av propositionen sid. 11—13.

I sin förevarande skrivelse av den 27 januari 1940 har statens vednämnd vidare — dock utan att i detta sammanhang påkalla någon särskild Kungl. Maj:ts åtgärd därutinnan — behandlat tvenne med det ifrågavarande problemet intimt sammanhängande spörsmål, nämligen *arbetskrafts- och transportfrågorna*. Härutinnan får utskottet hänvisa till den å sid. 13—15 i propositionen lämnade redogörelsen.

Över statens vednämnds ifrågavarande skrivelse hava *yttranden* infordrats från domänstyrelsen, statens industrikommission och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande uttalat, att det för uppnående av ett beredskapslager om cirka 9 miljoner kubikmeter torde vara nödvändigt att, såsom vednämnden föreslagit, ålägga skogsägarna produktionsskyldighet i den utsträckning läget kräver och förhållandena i varje särskilt fall möjliggöra. Styrelsen har samtidigt meddelat, att styrelsen vore beredd att fullgöra den på skogarna under styrelsens förvaltning belöpande andelen i virkesanskaffningen, i den mån därtill erforderlig arbetskraft stode till buds eller kunde ställas till förfogande. Styrelsen har vidare bl. a. framhållit det ändamålsenliga däri, att i den virkeskvantitet, som produktionsskyldigheten omfattar, finge inräknas vid en rationell avverkning fallande kolved och massa-ved, under villkor att dessa sortiment tills vidare reserverades för bränsleändamål. Vid produktionsskyldighetens fastställande för viss skogsägare måste även avseende fästas vid virkesförrådets sammansättning å hans skog, så att icke skyldigheten framtvingade avverkning av värdefull skog till ved.

Även *statens industrikommission* har givit uttryck åt den meningen, att åt vednämnden måste inrymmas befogenhet att vidtaga mera positiva åtgärder för befrämjande av vedanskaffningen och, om så skulle visa sig erforderligt, även direkta tvångsåtgärder. Kommissionen har vidare förklarat sig giva sin anslutning till vednämndens förslag om sättet för bestämmande av de kvantiteter ved, varmed de olika skogsägargrupperna och skogsägarna skola del-

taga i vedanskaffningen. Däremot har kommissionen *icke* ansett sig kunna biträda vednämndens förslag till åtgärder i syfte att säkra genomförandet av avverkningsprogrammet. Kommissionen har härom — sedan kommissionen understrukit, att en oundgänglig förutsättning för åvägabringandet av tillräckligt omfattande avverkningar vore att arbetskraft kunde i nödig omfattning disponeras för ändamålet — anfört bl. a. följande:

Kommissionen anser, att den av vednämnden avsedda effekten skulle på ändamålsenligaste sätt vinnas därest man — utan formligt åläggande för skogsägarna — för dem klargjorde, att ifrågavarande vedkvantiteter skola vara avverkade och framkörda före viss tid vid äventyr, att kvantitet, motsvarande vad som återstår att leverera, tages i förfogande av kronan mot skälig ersättning. Förfarandet skulle bliva följande.

Kungl. Maj:t anbefaller vednämnden att upprätta en plan för anskaffande av det fastställda beredskapslagret av ved och lämnar samtidigt de huvudsakliga direktiven för vedanskaffningen. Vednämnden fördelar beredskapslagret på skilda län och skogsägargrupper. Nämnden uppdrager åt vedkontoren att för varje enskild skogsfastighet bestämma den omfattning, i vilken fastigheten skall delta i vedproduktionen, samt sättet och tidpunkten för vedleveransernas fullgörande med iakttagande av att frivilliga åtaganden om leverans av ved utnyttjas i första rummet, i den mån vedkontoret finner så lämpligen kunna ske, samt att de vedkvantiteter, som skola avverkas inom olika områden, så vitt möjligt likformigt fördelas på den skogsmark, där dylik avverkning lämpligen bör företagas med hänsyn till såväl god skogsvård som skogsmarkens avsättningsläge. Med avseende å anskaffningsplanen må det ankomma på industrikommissionen att giva vednämnden de ytterligare anvisningar, som med hänsyn till industriens behov kunna vara erforderliga.

Kungl. Maj:t anmodar därjämte vednämnden att genom vedkontoren kungöra vedanskaffningsplanen för vederbörande skogsägare samt att genom vedkontoren hålla sig underrättad om planens fullföljande.

Samtidigt utfärdar Kungl. Maj:t med stöd av förfogandelagen en kungörelse angående avverkning och framforsling av ved, avsedd att på framställning av vednämnden sättas i kraft beträffande kommun, där vedanskaffningen visat sig icke fortskrida enligt den fastställda planen. Kungörelsen bör innehålla stadgande, att innehavare av skogsmark skall avverka och framforsla ved i den omfattning och på det sätt, som av vederbörande vedkontor bestämmes, samt att veden skall ställas till förfogande åt kronan. Ersättning för veden bör utgå enligt en av riksvärderingsnämnden fastställd taxa, vilken upprättats på grundval av gällande garantipriser. I kungörelsen bör lämpligen intagas föreskrift, att räkning å ersättning för ved, som tagits i förfogande av kronan, skall insändas till vedkontoret, som bestämmer ersättningen enligt taxan samt utbetalar beloppet. I den mån leveranskontrakt redan tecknats beträffande ved, som faller under beslaget, skall beslaget anses vara hävt för ved, som levererats enligt sådant kontrakt. Även för andra fall torde föreskrifter om hävande av förfogande böra intagas, bl. a. då fråga är om producent, som fullgjort vad som enligt anskaffningsplanen till ifrågavarande tidpunkt på honom ankommer.

Även *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* har funnit det ofrånkomligt, att vedanskaffningen säkerställdes genom vidtagande från stats-

makternas sida av även andra åtgärder än de hittills genomförda. Centralrådet har i princip lämnat utan invändning vednämndens förslag, att Kungl. Maj:t av riksdagen skulle bemyndigas att vid behov tillgripa åtgärder för genomförande av leveransplikt beträffande ved, därvid centralrådet förutsett, att bemyndigandet skulle erhålla formen av en fullmaktslag. Däremot har centralrådet avstyrkt det av vednämnden såsom alternativ 2 framlagda förslaget angående tvångsupplåtelse av avverkningsrätt. Det åsyftade förfaringssättet kunde nämligen få en spekulativ och mot den lojale skogsägaren orättvis tillämpning; svåra missförhållanden kunde därigenom uppstå, vilka skulle lägga hinder i vägen för det anskaffningssätt som framför alla andra vore önskvärt, nämligen enligt vednämndens såsom alternativ 1 framlagda förslag. Systemet för vedanskaffningen borde därför enligt centralrådets förmenande bygga uteslutande på vednämndens alternativ 1 och, i den mån detta ej motsvarade förväntningarna, nämndens alternativ 3. Vad särskilt angår frågan om skogsvårdsstyrelsernas medverkan vid ett tvångsutsyningsförfarande har centralrådet funnit en dylik medverkan ägnad att väcka vissa betänkligheter.

Föredragande departementschefen, statsrådet Eriksson, har i samband med remiss till lagrådet av förslag i ämnet uttalat bl. a.:

Att verkställa en tillförlitlig beräkning av vedbehovet för bränslesäsongen 1940—1941 låter sig icke göra. Vedbehovet är beroende av möjligheterna att framdeles importera utländskt bränsle, d. v. s. av omständigheter som för närvarande icke kunna bedömas. I ett dylikt läge synes det nödvändigt, att en sådan beredskap skapas i fråga om vedförsörjningen att övergång i stor omfattning kan ske från eldning med importerat bränsle till vedeldning. I enlighet härmed och på framställning av de på detta område ansvariga myndigheterna har Kungl. Maj:t genom brevet till statens vednämnd av den 2 februari 1940 fastställt den maximikvantitet ved, för vilken statsgaranti må meddelas, till 16 miljoner kubikmeter löst mått. Denna kvantitet har beräknats motsvara *dels* vad som normalt avverkas för försäljning såsom hushållsbränsle och såsom kastved för industriens behov (6 respektive 1,5 miljoner kubikmeter), *dels ock* därutöver en vedreserv om 8,5 miljoner kubikmeter. Vid fastställandet av storleken av denna överskottskvantitet har ansetts, att överskottet borde beräkningsmässigt motsvara större delen av årsförbrukningen av importkoks såsom hushållsbränsle. Även om man kan hysa förhoppning om att vissa mängder importkoks skola bli tillgängliga för hushållsändamål, torde detta likväl icke böra föranleda en minskad beredskap i fråga om vedanskaffningen. Vedreserven bör nämligen även till viss del avse industriens behov av ved såsom ersättning för importerad stenkolk och koks.

För säkerställande av en så betydande extraordinär vedanskaffning som den, med vilken här räknats, torde man — såsom vednämnden yttrat och som jämväl i remissyttrandena framhållits — icke kunna lita enbart till de åtgärder, som hittills från statsmakternas sida vidtagits. Med hänsyn till det ytterst omfattande avverkningsprogram, med vilket man enligt vad förut sagts bör räkna, bjuder försiktigheten att vidtaga sådana åtgärder att man

i händelse av behov har möjligheter att tvångsvis genomföra detsamma. Självfallet bör man dock i första hand allttjämt lita till frivillig medverkan från skogsägarnas sida och tvångsåtgärder böra förty icke tillgripas i annat fall eller i vidare mån än som kan visa sig oundgängligen erforderligt.

Innan jag övergår till frågan om arten och beskaffenheten av de åtgärder, som sålunda synas kunna ifrågakomma, vill jag framhålla, att ehuru det spörsmål, varom här är fråga, först och främst gäller anskaffandet av en till viss storlek beräknad vedreserv, detsamma dock bör kunna givas en sådan lösning, som samtidigt gagnar skogsvården och därmed även den framtida skogsproduktionen. Behovet av förbättrad skogsvård är ostridigt. Ett betydelsefullt medel att ernå denna förbättrade skogsvård är utförandet av vissa bestånds- och hyggesvårdande huggningar, där det utfallande virket i regel är av lågvärdig beskaffenhet och i väsentlig del enbart kan utnyttjas till ved. Med den sedan länge pågående förskjutningen av vår bränsleförsörjning från inhemsk ved till utländska produkter har emellertid under normala förhållanden tillräcklig marknad icke kunnat skapas för dylikt virke och de erforderliga skogsvårdande huggningarna lära därför mångenstädes icke hava kommit till stånd. För skogsvården hava olägenheterna härav givit sig påtagligt till känna. Den rådande krissituationen med det starkt ökade vedbehovet öppnar nu avsättningsmöjligheter för de lågvärdiga virkessortimenten och det bör då vara angeläget att utnyttja detta tillfälle till en förbättrad skogsvård. En förutsättning för att de ökade avverkningarna skola bli till gagn för skogarnas rationella skötsel är dock självfallet, att avverkningarna bedrivs på ändamålsenligt sätt. I den mån man för den ökade vedanskaffningen litar blott till de enskilda skogsägarnas frivilliga medverkan, kommer det att bli beroende av vederbörande skogsägare, om huggningarna bli verkställda på ett ur skoglig synpunkt tillfredsställande sätt. På skogsägaren ankommer nämligen att själv bestämma avverkningstrakt och form för huggningen, om han också härvidlag har att iakttaga de föreskrifter som gällande skogsvårds lag uppställer. I den mån åter avverkningarna erhålla tvångskaraktär torde, oavsett vilken gestaltning som i övrigt gives åt förfarandet, planläggningen av avverkningarna böra ske under medverkan av vederbörande skogsvårdsstyrelse. Tvångsingripandet bör alltså anknytas till den skogliga uppsikt som det allmänna redan, med skogsvårdsstyrelsernas biträde, utövar över de enskilda skogarna. I detta sammanhang må framhållas angelägenheten av att skogsvårdsstyrelserna verka för att även den utökade frivilliga avverkningen sker i överensstämmelse med en god skogsvårds fordringar. För vinnande av de dubbla syften, som här äro i fråga, är det därför av stor vikt, att skogsvårdsstyrelserna inrikta sin rådgivande och biträdande verksamhet både på att främja vedavverkningarna och att övervaka att kravet på god skogsvård icke eftersättes. Styrelserna kunna säkerligen uträtta mycket härvidlag genom personlig påverkan på skogsägarna, genom tillhandahållande av sakkunniga förrättningsmän för utstämpling eller för anvisning av för huggning lämpliga bestånd o. s. v.

Vad angår frågan om fördelningen mellan de olika skogsägargrupperna och skogsägarna av den kvantitet ved, som är avsedd att avverkas för avsalu, så torde, såsom vednämnden föreslagit, fördelningen böra ankomma på nämnden i vad avser totalkvantitetens uppdelning på de olika länen och, inom respektive län, på de olika skogsägargrupperna. Fördelningen mellan länen bör ske efter deras produktionsmöjligheter och under hänsynstagande såväl till de olika länen normala förbrukning som till den

överskottsförbrukning, som i anledning av rådande förhållanden kan förväntas; beaktande bör härvid skänkas åt länens läge i förhållande till de största konsumtionsorterna ävensom åt andra på förbrukningen inverkan omständigheter. Fördelningen av den på visst län belöpande andelen mellan de olika skogsägargrupperna torde böra verkställas efter vad som med hänsyn till respektive skogars arealer, skogsbeståndets beskaffenhet samt skogens lämplighet för avverkning med flera omständigheter finnes lämpligt. Vednämnden har, efter vad jag inhämtat, redan utarbetat ett förslag till sådan fördelning, som nu sagts, samt genom cirkulär till vedkontoren delgivit dem berörda förslag.

Vad angår de skogar, som *icke* stå under skogsvårdsstyrelses uppsikt, torde någon ytterligare uppdelning av den på denna grupp belöpande andelen icke böra företagas genom vednämndens eller vedkontorens försorg. Vednämnden torde allenast böra för vederbörande anmäla den kvantitet, som enligt den verkställda fördelningen belöper på denna grupp. Det läres därefter böra ankomma på respektive myndigheter att själva besluta om avverkningarna och dessas fördelning mellan de olika allmänna skogarna. Tvångsutsyning bör icke ifrågakomma beträffande dessa skogar, då man kan förvänta att avverkning ändock kommer till stånd i avsedd omfattning; i förekommande fall torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela anvisningar om avverkningarnas bedrivande. Vad åter angår skogar *under skogsvårdsstyrelses uppsikt* torde en genomförd fördelning av avverkningskvantiteten böra komma till stånd. Denna fördelning bör, såsom vednämnden föreslagit, företagas av vedkontoret i länet i samråd med skogsvårdsstyrelsen. Fördelningen bör företagas med utgångspunkt från den kvantitet ved, som bör uttagas per hektar skogsmark för att den på skogsägargruppen belöpande andelen skall bliva fylld. Erforderliga jämkningar böra därefter vidtagas med hänsyn till de olika skogarnas beskaffenhet och andra på frågan inverkan omständigheter. Vad förut anförts angående avverkningarnas planläggning såsom skogsvårdande huggningar torde böra föranleda, att uttaget göres kraftigast beträffande de skogar, där dylika huggningar äro särskilt påkallade. Å andra sidan bör från avverkningsplikt undantagas fastigheter, där ur synpunkten av god skogshushållning skogen icke kan anses medgiva vedavverkning annorledes än till husbehov. Det torde böra ankomma på vednämnden att meddela närmare anvisningar angående grunderna för avverkningsskyldighetens bestämmande. — Efter vad jag inhämtat, har vednämnden redan vidtagit vissa förberedande åtgärder för fördelning enligt nu angivna grunder av de på respektive län belöpande kvantiteterna.

Den av vedkontoren i samråd med respektive skogsvårdsstyrelser beslutade fördelningen av avverkningskvantiteten de skilda skogsägarna emellan torde icke böra få överklagas. Funnes möjlighet till överklagande av den verkställda fördelningen, kan det befaras att avverkningarna till viss del skulle ligga nere under en betydande del av avverkningsperioden i avbidan på utgången av anförda besvär. Med hänsyn till det allvarliga läget på vedmarknaden och då avverkningssäsongen redan är långt liden, torde man näppeligen kunna taga en dylik risk. Det må för övrigt understrykas, att skogsvårdsstyrelsernas medverkan torde erbjuda en god garanti för att fördelningen sker på ändamålsenligaste sätt. Därest skogsägaren dessutom — såsom jag kommer att föreslå — beredes möjlighet att draga ersättningsfrågan under högre myndighets prövning, torde han få anses tillförsäkrad

skydd för sina intressen i den utsträckning som i nuvarande läge kan anses rimligt och möjligt.

Sedan vedkontoret i samråd med skogsvårdsstyrelsen verkställt fördelningen mellan de enskilda skogsägarna i länet av den på gruppen belöpande andelen — och vedkontoret tillställt vederbörande skriftligt besked därom — bör *skyldighet* föreligga för envar skogsägare respektive den, som innehar avverkningsrätten till skogen, att för avsalu avverka den för honom fastställda kvantiteten. Däremot torde icke böra föreskrivas skyldighet att avstå veden till kronan. — — —

Jag övergår härefter till frågan om arten och omfattningen av de tvångs-åtgärder, som böra ifrågakomma gentemot skogsägare som underlåter att fullgöra det för honom fastställda avverkningsprogrammet. Jag vill härvid till en början erinra om att allmänna förfogandelagen öppnar vittgående möjligheter för Kungl. Maj:t att föreskriva om avverkningstvång. Enligt 4 § nyssnämnda lag äger sålunda Kungl. Maj:t, i den mån så finnes erforderligt för att inom riket eller viss del därav tillgodose behovet av förnödenhet som är av vikt för befolkningen eller produktionen, förfoga över fastighet med nyttjanderätt; Kungl. Maj:t kan alltså med stöd av nyssnämnda lagrum föreskriva skyldighet för fastighetsägare att upplåta avverkningsrätt till kronan eller annan. Skogsägaren äger i sådant fall rätt till ersättning för den för honom förlorade avkastningen eller nyttan av egendomen; för bestämmandet av ersättningens belopp läser tidpunkten för själva avverkningen vara avgörande. Ersättningen bestämmes av riksvärderingsnämnden. Det må i detta sammanhang erinras om att den nu angivna linjen — upplåtande av tvångs-avverkningsrätt — var den som i stor utsträckning följdes under förra världskriget. Vidare äger Kungl. Maj:t enligt 5 § nyssnämnda lag föreskriva skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet att ombesörja avverkning därå för kronans (eller annans) räkning. I sistnämnda fall åligger det den enskilde vid straffansvar att fullgöra vad på honom ankommer till fullgörande av föreskriften. Ersättning för den enligt förordnandet till kronans förfogande ställda veden utgår med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion, normal handelsvinst eller andra på prissättningen regelmässigt inverkan förhållanden. I den mån på förhand lämpligen kan bestämmas pris, efter vilket ersättning enligt vad nyss sagts bör utgå, skola taxor å nämnda pris upprättas av riksvärderingsnämnden.

Emellertid torde vägnade invändningar kunna riktas mot att i nuvarande läge tillämpa de nyss angivna förfaringsätten. Vad först angår upplåtandet av tvångs-avverkningsrätter enligt 4 § förfogandelagen, så lära erfarenheterna från förra världskriget tala mot att, i varje fall i nuvarande läge, beträda denna linje. Resultatet kan, särskilt med rådande svårigheter i fråga om anskaffande av arbetskraft, lätt bli att skogsägarna i en betydande utsträckning underlåta att fullgöra avverknings- och skyldigheten; kronan skulle då tvingas att för dryga kostnader anordna avverkningarna i egen regi, medan skogsägarna endast hade att lyfta ersättningsbeloppen. Icke heller föreskrivandet av avverknings- och skyldighet enligt 5 § förfogandelagen synes innebära en tillfredsställande lösning av problemet. Mot detta alternativ synes tala, bland annat, att det måste te sig mindre tilltalande att ålägga en stor och lojal medborgargrupp avverknings- och skyldighet vid äventyr av straff, detta alldeles särskilt under nu rådande brist på arbetskraft för huggningarna. Förfogandelagens bestämmelser torde därför icke böra tillgripas, därest andra möjligheter finnas att nå det åsyftade resultatet.

En godtagbar lösning av problemet synes erbjuda sig enligt de av vednämnden angivna riktlinjerna. Den av vednämnden föreslagna rätten för myndigheterna att verkställa tvångsutsyning och avverkning för kronans räkning å sådan mark, där den enskilde icke själv fullgör fastställd avverkningsskyldighet, synes sålunda innebära ett väl avvägt tvångsmedel. Dock anser jag mig icke kunna tillstyrka en sådan anordning som den i vednämndens skrivelse under 2 föreslagna, d. v. s. att man skulle auktionera bort avverkningsrätten till den högstbjudande, därvid skogsägarens ersättning skulle bli helt beroende av storleken av den vid auktionen bjudna köpeskillingen. Vad industrikommissionen och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund anfört gentemot nämnda förslag synes innebära fullgoda skäl för att icke acceptera detsamma. Det torde dock härvid få framhållas, att de gjorda invändningarna icke lära drabba ett sådant förfaringssätt som att, sedan beslut meddelats om tvångsavverkning mot ersättning till skogsägaren enligt fastställda grunder, kronan i sin tur överlåter avverkningsrätten till annan.

En oundgänglig förutsättning för att kronans rätt till avverkning verkligen skall innebära en drivfjäder för den enskilde att såvitt möjligt själv företaga avverkningen, lärer vara, att grunderna för den enskildes ersättningsrätt så avvägas att avverkningen i egen regi sätter honom i ett gynnsammare ekonomiskt läge än om tvångsavverkning kommer till stånd.

Beträffande *detaljerna* i det till lagutskott hänvisade förslaget får utskottet hänvisa till föredragande departementschefens redogörelse härutinnan å sid. 23—24 samt 26—27 i propositionen.

I anledning av vad som föreslagits beträffande tillämpningsområdet för lagen får utskottet erinra, att uppsikt över att skogsmark användes till skogsbörd enligt 1 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 utövas av skogsvårdsstyrelse. Från tillämpningen av nämnda lag undantagas enligt 2 §: 1) skogar, som äro underkastade bestämmelserna i lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden; 2) skogar lydande under lagen om häradsallmänningar eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna; 3) städernas skogar; 4) statens till bergshanteringens understöd anslagna skogar; 5) skogar å statens utarrenderade jordbruksdomäner och å ecklesiastika boställen ävensom å fastigheter, som upplåtits under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord; samt 6) övriga förut ej nämnda skogar, varå förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket äger tillämpning eller som avses i § 4 av nämnda förordning, nämligen Djurgården vid Stockholm och en del till vissa ändamål, verk eller inrättningar — lotsverket, krigsskolan å Karlberg, Bona uppfostringsanstalt m. fl. — upplåtna, kronan tillhöriga allmänningar, beträffande vilka är särskilt stadgat.

De under 1) och 2) upptagna skogarna stå på grund av bestämmelser i de för dem gällande särskilda lagarna av den 10 juni 1932, den 13 maj 1932 och den 17 juni 1938 under skogsvårdsstyrelsens uppsikt. Av övriga från

skogsvårdslagens tillämpning undantagna skogar stå de under 3) angivna jämlikt förordning av den 24 juli 1903 (Sv. förf.-saml. nr 79 sid. 20) under domänstyrelsens överinseende, men kunna av Kungl. Maj:t ställas under skogsstatens förvaltning, medan de under 4) anmärkta enligt förordning den 27 maj 1898 (Sv. förf.-saml. nr 55) under domänstyrelsens överinseende stå under skogsstatens vård och förvaltning. Skogar å statens utarrenderade jordbruksdomäner stå jämlikt förordning den 10 maj 1935 (Sv. förf.-saml. nr 135) under domänstyrelsens förvaltning, medan skogar å ecklesiastika löneboställen enligt ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932 stå under uppsikt av stiftsnämnd. Över skogar å fastigheter, som upplåtits med åborätt enligt lagen den 4 juni 1926 om upplåtelse under åborätt av viss jord, utövar domänstyrelsen tillsyn enligt den 17 december 1926 utfärdade tillämpningsföreskrifter till lagen. Beträffande de under 6) härövan upptagna skogarna gälla olika föreskrifter. Kronoparker, flygsandsfält och kronoöverlopsmarker stå enligt ovannämnda förordning den 10 maj 1935 under domänstyrelsens förvaltning. Skogar å civila och militära boställen stå enligt 1894 års förutnämnda förordning under domänstyrelsens tillsyn. Enligt samma förordning gäller vidare, att domänstyrelsen fastställer hushållningsplan för skogar till allmänna inrättningars hemman, som icke innehavas med stadgad åborätt, att Kungl. Maj:t kan ställa sådana skogar under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning samt att, även om så ej skett, det dock åligger vederbörande skogstjänsteman att hålla tillsyn och kontroll över skogsskötseln. Beträffande skogar å krono- samt allmänna inrättningars hemman, som innehavas med stadgad åborätt, gäller jämlikt 1894 års förordning, att domänstyrelsen uppgör hushållningsplan. Sistnämnda förordning gäller icke beträffande skogar å kronohemman och krononybyggen under stadgad åborätt inom de sex norra länen; här gäller skogsvårdslagen eller lappmarkslagen. Slutligen äger domänstyrelsen enligt skogsvårdslagen i vissa fall utöva tillsyn över skogar, som ägas av eller förvaltas under medverkan och tillsyn av förening eller sällskap, bildat för befordrande av skogsvård i allmänt intresse.

Enligt ett inom vednämnden upprättat sammandrag över vedavverkningar under tiden från och med den 1 juli 1939 intill den 1 mars 1940 har den avverkade brännveden i förhållande till den kvantitet, som för nästa bränslesäsong beräknats erforderlig, uppgått till 35,8 % för södra Sverige, 22,6 % för norra Sverige och 31 % för hela riket. Lägst var siffran för Gotlands län (9,3 %), högst siffran för Kristianstads och Malmöhus län (67,7 %).

Redan kort tid efter det pågående stormaktskrigets utbrott har i vårt land från det allmännas sida vidtagits åtgärder för att möta väntade svårigheter i fråga om landets försörjning med vedbränsle och träkol. För handhavande av hithörande spörsmål under statens industrikommission har inrättats en statens vednämnd med underlydande vedkontor, ett för varje *Utskottet.*

län. I syfte att möjliggöra för vednämnden att vinna fortlöpande kännedom om vedavverkningen i landet har Kungl. Maj:t föreskrivit viss uppgiftsskyldighet beträffande tillgängliga vedförråd och pågående vedavverkningar, därvid dock husbehovsved undantagits. Vidare har Kungl. Maj:t i enlighet med beslut av 1939/40 års urtima riksdag medgivit vednämnden att i närmare angiven omfattning bevilja lån för förskottering av avverkningskostnad för ved, varjämte bestämmelser meddelats om statsgaranti i viss utsträckning för ved, som produceras till avsalu men ej finner köpare. Enligt ovan åberopade uppgifter föreligger dock för närvarande en mycket betydande brist i den för nästa bränslesäsong beräknade vedavverkningen.

De betydande avverkningar, som äro nödvändiga för anskaffande av en vedreserv för nästa bränslesäsong, torde såsom departementschefen framhållit kunna bedrivas på sådant sätt, att skogsvården samtidigt gagnas. Detta synes kunna ske genom utförandet av vissa bestånds- och hyggesvårdande huggningar, där det utfallande virket i regel är av lågvärdig beskaffenhet och till väsentlig del kan användas endast till ved. I det nu rådande krisläget öppnas nya avsättningsmöjligheter för sådana virkessortiment, och det tillfälle till förbättrad skogsvård, som härigenom uppkommer, bör även enligt utskottets mening tillvaratagas. Å skogsmark, där dylika huggningar äro särskilt påkallade, bör uttaget kunna göras kraftigare än å mark, där skogshushållningens krav medgiva blott en mindre avverkning.

Såsom föredragande departementschefen i propositionen framhållit torde man icke kunna lita enbart till frivillig medverkan från skogsägarnas sida vid genomförandet av det synnerligen omfattande avverkningsprogram, med vilket man har att räkna. I vissa lägen kan det därför bliva behövt för det allmänna att äga tillgång till tvångsmedel. Utskottet vill emellertid understryka departementschefens uttalande, att man alltjämt i första hand bör gå fram på frivillighetens väg och att tvångsåtgärder icke böra tillgripas i annat fall eller i vidare mån än som kan visa sig oundgängligen erforderligt. Särskild uppmärksamhet förtjänar i detta sammanhang spørsmålet om anskaffande av arbetskraft. En skälig avvägning av arbetslönerna är otvivelaktigt ett av de moment, som härvidlag kunna bliva av betydelse. Omständigheterna kunna emellertid vara sådana, att en skogsägare eller med honom likställd innehavare av avverkningsrätt förgäves gjort vad som rimligen kan ankomma på honom för att skaffa erforderlig arbetskraft och att sådan ej heller vid anmälan till vederbörande arbetsförmedling eller vedkontor ställts till förfogande. I sådant fall kan enligt utskottets mening underlåtenhet att verkställa föreskriven avverkning icke anses föreligga. Utskottet vill även påpeka, att jämkningar av bestämmelserna om statsgaranti kunna bliva behöfliga jämväl med avseende å tidsfristen. Därjämte vill utskottet uttala, att garantipriserna, i den mån det visar sig erforderligt, böra fastställas så, att skogsägaren erhåller skäligt rotvärde, även om de

nödvändiga kostnaderna för avverkning och uppläggning stiga, och detta jämväl i det fall, som avses i 5 §.

Redan den gällande allmänna förfogandelagen lämnar Kungl. Maj:t en vidsträckt möjlighet att föreskriva avverkningstvång. Föredragande departementschefen har emellertid i propositionen riktat vägande invändningar mot att i nuvarande läge för sådant ändamål tillämpa de i förfogandelagen anvisade förfaringssätten. Utskottet kan ansluta sig till departementschefens uppfattning härutinnan. Ett medgivande för myndigheterna att, då sådant är ofrånkomligt, verkställa tvångsutsyning och avverkning för kronans räkning på sätt i propositionen föreslagits torde däremot innebära ett till sin art och omfattning godtagbart tvångsmedel. Utskottet förordar därför tillskapandet av en lag om avverkningsplikt i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna riktlinjerna och kan icke tillstyrka det i motionerna I: 169 och II: 250 gjorda yrkandet om avslag å propositionen, i den mån detta yrkande faller under utskottets bedömande.

I motionerna I: 170 och II: 223 har påyrkats en utvidgning av den föreslagna lagens tillämpningsområde, varigenom densamma skulle komma att gälla skogsmark, som enligt lag eller Kungl. Maj:ts förordnande står under domänstyrelsens, stiftsnämnds eller skogsvårdsstyrelsens uppsikt eller kontroll. Såsom skäl för en sådan utvidgning har i motionerna anförts, bland annat, att propositionsförslaget icke öppnade möjlighet exempelvis för domänstyrelsen beträffande skogar under dess kontroll eller för stiftsnämnderna i fråga om de ecklesiastika löneboställena att framtvunga åtgärder utöver vad ett iakttagande av gällande hushållningsplaner innebure. Föredragande departementschefen har uttalat, att tvångsutsyning icke borde ifrågakomma beträffande skogar, som icke stå under skogsvårdsstyrelsens uppsikt, då man kunde förvänta, att avverkning där ändock komme till stånd i avsedd omfattning. Detsamma torde emellertid gälla även beträffande vissa allmänningar, som stå under skogsvårdsstyrelsens uppsikt och på vilka således den föreslagna lagen redan i den utformning, den erhållit i propositionen, skulle bliva tillämplig. Å andra sidan synes det utskottet vara av vikt, att den tvekan, som yppats beträffande bl. a. skogar under domänstyrelsens eller stiftsnämnds uppsikt, blir undanröjd genom att även dessa skogar läggas under lagen. Därigenom blir det klart utsagt, att hushållningsplaner, som i enlighet med bestämmelser i lag eller annan författning uppgjorts under normala tider ur då aktuella synpunkter, jämväl i sådana fall kunna få i viss mån vika av hänsyn till de allmänna intressen, som genom den nu föreslagna lagen skola tillvaratagas. En utvidgning av nyssnämnda art synes så mycket mindre behöva möta betänkligheter som exempelvis allmänna förfogandelagen — vars tillämpning ifrågasatts för genomförande av avverkningsprogrammet — öppnar möjligheter till vittgående ingripanden även i nu åsyftade fall. Utskottet avser emellertid icke någon ändring beträffande skogar under domänstyrel-

sens omedelbara vård och förvaltning. I fråga om dessa böra departementschefens uttalanden i propositionen äga giltighet. Utskottet förordar därför en ändring av 1 §, så utformad att lagen blir tillämplig beträffande annan skogsmark än sådan som står under domänstyrelsens förvaltning. Under lagen komma sålunda att falla, jämte andra, även sådana skogar som enligt olika författningar stå under domänstyrelsens överinseende eller tillsyn. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om den möjlighet, som enligt 9 § kommer att föreligga för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vednämnden att medgiva undantag från lagens bestämmelser. Den befattning med åtgärder i samband med avverkningsplikten, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle åvila skogsvårdsstyrelse, bör i nytillkommande fall, där domänstyrelsen eller stiftsnämnd har uppsikt över skogsmarken, åläggas den av sistnämnda myndigheter, om vilken i det särskilda fallet kan bli fråga. Härav föranledas vissa jämkningar i 2 och 4 §§.

I 2 § har statens vednämnd bemyndigats att utfärda närmare anvisningar för vedkontoren angående avverkning av ved. I detta sammanhang vill utskottet uttala önskvärdheten av att dessa anvisningar komma att taga nödig hänsyn bl. a. till möjligheten att flotta vedvirke.

I motionen I: 163 har hemställts, att ägare av prisgaranterad ved måtte berättigas att — inom ramen för behovet av statliga reservlager av ved — vid anfordran erhålla veden inlöst av staten samt att därvid skall betalas det garantipriset överskridande belopp, som en skälig prissättning i öppen marknad kan motivera. Upplägandet av statliga reservlager av ved och prissättningen härvid behandlas endast i förbigående i propositionen. Sålunda framgår av densamma, att industrikommissionen i sitt yttrande över vednämndens förslag ifrågasatt, att avverkad ved i den omfattning, som av vederbörande vedkontor bestämmes, skall ställas till kronans förfogande och att ersättning för veden bör utgå enligt en av riksvärderingsnämnden fastställd taxa, vilken upprättats på grundval av gällande garantipriser. Departementschefen har emellertid ansett, att skyldighet att avstå veden till kronan icke bör föreskrivas. Under sådana förhållanden anser sig utskottet ej heller kunna tillstyrka stadgande av rätt till inlösen av ved i annan ordning än som redan finnes bestämd beträffande ved, som produceras till avsalu men ej finner köpare. Om och i den mån statliga reservlager komma att uppläggas, torde prissättningen härvidlag få bli föremål för särskilt övervägande.

Vednämnden har i sin skrivelse såsom alternativ 2 föreslagit anordningen, att man, i den mån fastställd vedkvantitet icke bleve garantianmäld, skulle auktionera bort avverkningsrätten till den högstbjudande, därvid skogsägarens ersättning skulle bli helt beroende av storleken av den vid auktionen bjudna köpeskillingen. Denna utväg har icke vunnit departementschefens tillstyrkande men har däremot förordats i motionen I: 163. Motionärerna hava framhållit, att enligt berörda alternativ en skogsägare genom att själv

vid auktionerna bjuda på vaden kunde tillvarataga sitt intresse av att erhålla rimliga priser. De ha vidare vänt sig mot ett uttalande av departementschefen, att hinder icke borde föreligga mot ett sådant förfaringssätt som att, sedan beslut meddelats om tvångsavverkning mot ersättning till skogsägaren *enligt fastställda grunder*, kronan i sin tur överlåte avverkningsrätten till annan. Enligt motionärernas mening vore det anmärkningsvärt, att den i sistnämnda fall eventuellt uppkommande vinsten skulle tillfalla icke skogsägaren utan kronan. Avgörande för departementschefens ställningstagande i åsyftade hänseenden har varit den kritik, som under remissbehandlingen från flera håll riktats mot alternativ 2. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har framhållit, att denna anordning kunde få en spekulativ och mot den lojale skogsägaren orättvis tillämpning, varigenom hinder kunde läggas i vägen för det mest önskvärda anskaffningssättet, nämligen anskaffningen på frivillighetens väg. Industrikommissionen har påpekat att, då vednämnden icke föreslagit något minimipris för avverkningsrättigheterna, förfarandet kunde medföra en egendomskonfiskering. Även utskottet finner dessa skäl bärande och kan därför icke ansluta sig till motionärernas mening i förevarande avseende.

I motionerna I: 170 och II: 223 har uttalats, att det vore nödvändigt, att — samtidigt med att frågan om anskaffningen av bränsle löstes — en försörjningsplan uppgjordes, utvisande bränslebehovet under olika förhållanden och dess lokalisering. Upprättandet av en sådan plan förutsatte enligt motionärernas mening en såvitt möjligt fullständig kännedom om tillgängliga förråd, däribland även husbehovsved, vilken icke omfattats av tidigare införskaffade uppgifter. Utskottet förutsätter, att såväl detta spörsmål som den i nyssnämnda motioner jämväl berörda frågan om behovet av ett effektivare samordnande av alla problem på bränsle- och kraftförsörjningens område äro föremål för uppmärksamhet från de myndigheters sida, till vilkas ämbetsområden de höra. Vid sådant förhållande anser sig utskottet icke nu böra närmare ingå på dessa spörsmål.

Under utskottets behandling av förevarande ärende har vidare erinrats om vikten av att spörsmålet om gottgörelse till skogsvårdsstyrelserna för deras stämplingsbiträde bringas till en lösning. Då centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund uttalat som sin avsikt att återkomma till denna fråga, torde den i annat sammanhang komma under bedömande.

Vad slutligen angår de i de föreliggande motionerna väckta förslagen, i den mån desamma icke blivit i det föregående särskilt berörda, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka desamma.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag om skyldighet att avverka ved till avsalu.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Det åligger ägare av *skogsmark*, som enligt lag står under *skogsvårdsstyrelsens uppsikt*, eller, i den mån avverkningsrätt tillkommer annan än ägaren, den, som innehar avverkningsrätten, att å skogsmarken avverka ved till avsalu enligt föreskrifter, som meddelats på sätt i 2 § angives.

2 §.

Varje vedkontor har att inom sitt verksamhetsområde enligt de närmare anvisningar, som statens vednämnd meddelar, och efter samråd med skogsvårdsstyrelsen bestämma den myckenhet ved, ägare eller innehavare av avverkningsrätt skall avverka till avsalu, ävensom de tider, inom vilka avverkningskyldigheten skall vara till angivna delar fullgjord, så ock meddela de föreskrifter med avseende å avverkningsens bedrivande, som i övrigt må finnas erforderliga.

Avverkning må ej åläggas i strid mot inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits.

Om statsgaranti för ved gäller vad därom särskilt är stadgat.

3 §.

Underlåter någon att inom bestämd tid verkställa avverkning i den omfattning, som jämlikt 2 § blivit för samma tid fastställd, äger vedkontoret besluta om avverkning för kronans räkning ej mindre av den myckenhet ved, som vederbörande sålunda underlåtit avverka, än även av vad som

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

enligt av vedkontoret meddelade föreskrifter ålegat honom att i fortsättningen avverka.

4 §.

Har vedkontoret meddelat beslut som i 3 § sägs, åligger det skogs-vårdsstyrelsen att utsyna den för avverkning bestämda myckenheten eller, där sådant finnes vara tillräckligt, anvisa den trakt därå avverkningen skall ske.

4 §.

Har vedkontoret meddelat beslut som i 3 § sägs, åligger det skogs-vårdsstyrelsen *eller, där skogsmark står under domänstyrelsens eller stiftsnämnds uppsikt, denna myndighet* att utsyna den för avverkning bestämda myckenheten eller, om sådant finnes vara tillräckligt, anvisa den trakt därå avverkningen skall ske.

Vedkontoret äger verkställa avverkningen genom kontorets egen eller, efter överenskommelse med domänstyrelsen, genom domänverkets försorg eller ock i annan lämplig ordning.

Vedkontoret äger upplägga veden å lämplig plats på den mark, därå avverkningen skett. Det åligger den, som enligt 2 § varit skyldig att verkställa avverkningen, att taga vård om den avverkade veden till dess den bortförts eller kronan eljest förfogar över veden. Kan den vårdnadsskyldige ej fullgöra vårdnadsplikten, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos vedkontoret.

5 §.

Ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, skall utgå med ett belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, för orten gällande garantipris för sådan ved varom fråga är och, å andra sidan, den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning å lämplig leveransplats.

Varje vedkontor har att, i enlighet med av vednämnden givna anvisningar, fastställa det belopp, vartill förenämnda kostnad skall beräknas.

6 §.

Räkning å ersättning enligt 5 § ingives till vedkontoret, som fastställer ersättningens belopp och utbetalar detsamma.

7 §.

Det åligger vedkontor att tillställa den, som beröres av sådant av kontoret meddelat beslut som i 2 eller 3 § avses, skriftligt besked om beslutet.

8 §.

Klagan över vedkontors beslut rörande ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, må föras genom besvär hos vednämnden inom tjuugu

dagur från den dag, då klaganden erhöil del av beslutet. Över vednämndens beslut i ärende, som nyss sagts, må klagan ej föras.

I övrigt må klagan över vedkontors beslut enligt denna lag icke föras.

9 §.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, vednämnden äger meddela närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag, så ock medgiva undantag från lagens bestämmelser.

Vad i denna lag är stadgat om vednämnden och vedkontoren skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941; dock att i fråga om ved, som med stöd av lagen avverkats för kronans räkning under lagens giltighetstid, lagen skall äga tillämpning även efter det den i övrigt upphört att gälla.

B. att motionerna I: 169 och II: 250, i den mån de hänvisats till lagutskott, måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A.; samt

C. att motionerna I: 163, I: 170 och II: 223, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. hemställt och i sin motivering anført, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 april 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Tamm, Hagman, Linnér, Sten, Näs-lund, Nils Elowsson* och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Skoglund, Pettersson* i Hällbacken, *Molander, Sandström, Hansson* i Örebro, *Barnekow* och *Persson* i Norrby.

Reservationer:

1) av herr *Holstenson*;

2) av herrar *Tamm, Hagman, Sten, Nils Elowsson, Hage, Molander* och *Hansson* i Örebro, vilka anför:

I utskottets motivering å sid. 14—15 göres ett uttalande, som enligt vår mening kan i olika avseenden komma att medföra icke önskvärda konsekvenser, och anse vi därför, att följande mening bör utgå: »Därjämte vill utskottet uttala, att garantipriserna, i den mån det visar sig erforderligt, böra fastställas så, att skogsägaren erhåller skäligt rotvärde, även om de nödvändiga kostnaderna för avverkning och uppläggning stiga, och detta jämväl i det fall, som avses i 5 §.» Däremot hemställa vi, att å sidan 17 i utlåtandet omedelbart efter det stycke, som börjar med orden »Vednämnden har» och slutar med orden »förevarande avseende», måtte insättas ett nytt stycke av följande lydelse:

»I likhet med departementschefen anser utskottet, att grunderna för den enskildes ersättningsrätt böra så avvägas, att avverkningen i egen regi sätter honom i ett gynnsammare ekonomiskt läge än om tvångsavverkning kommer till stånd. Endast därigenom kan kronans rätt till avverkning bli en drivfjäder för den enskilde att såvitt möjligt själv företaga avverkningen. Utskottet har därför ingen erinran mot den av departementschefen förordade principen för bestämmandet av ersättningen till den enskilde i fall av tvångsavverkning. Utskottet vill emellertid uttala, att ersättningen även i dylika fall bör vara skälig»;

3) av herrar *Pettersson* i Hällbacken och *Persson* i Norrby, vilka hemställt, att det stycke å sidan 15—16 i utlåtandet, som börjar med orden »I motionerna I: 170 och II: 223», skall erhålla följande lydelse:

»I motionerna I: 170 och II: 223 — — — (lika med utskottets förslag) — — — skola tillvaratagas. Detta innebär givetvis icke, att avverkning skulle få åläggas i strid mot de skogsvårdande grundsatser, som böra tillvaratagas genom stadgandet i 2 § andra stycket. En utvidgning — — — (lika med utskottets förslag) — — — 2 och 4 §§.»